TKP/ML – KURTULUŞ YOLU VE BANK-İŞ SENDİKASI

5 Kasım 2026

Yıldırım Koç

Bank-İş tarihi, 1963 yılında bir bankadaki şefler tarafından kurulan bir sendikanın zaman içinde önce işçilerin haklarını savunan bir sendikaya ve ardından da bir siyasi parti gibi ideolojik ve siyasi hedefler koyan bir örgüte dönüşmesinin öyküsüdür.

274 sayılı Sendikalar Kanunu ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununun 24 Temmuz 1963 tarihinde *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra, 26 Ağustos 1963 tarihinde Türkiye Banka İşçileri Sendikası (Bank-İş) kuruldu. Bank-İş genel başkanlığına Nusret Önsüer getirildi. Nusret Önsüer, Bank-İş'in 29 Ocak 1977 tarihindeki olağanüstü genel kuruluna kadar genel başkanlık görevini sürdürdü. 29 Ocak 1977 genel kurulunda Bank-İş genel başkanlığına Atilla Onur seçildi. Bank-İş'in 16 Aralık 1978 günlü genel kurulunda da Atilla Onur'un genel başkanlığı devam etti.

Bank-İş'e Göre Bank-İş'in Öyküsü

Bank-İş'in 13. Olağan Genel Kurulu 16 Aralık 1978 tarihinde toplandı. Bu genel kurula, sendikanın 29 Ocak 1977 – 16 Aralık 1978 dönemindeki çalışmalarını yansıtan bir çalışma raporu sunuldu. Bu raporda, Bank-İş'in öyküsü, 1977 yılında yayımlanan **Bank-İş Gazetesi**'nden aşağıdaki şekilde aktarıldı:

> "Sendikamız BANK-İŞ bundan tam 14 yıl evvel, yani işçi sınıfının ve ezilen halkımızın yıllar süren mücadelesinden sonra bazı burjuva demokratik hak kırıntılarının elde edilmesi sonucu, işçilerin toplu iş sözleşmesi yapmak ve bunu uygulatmak için grev hakkının tanınmasından sonra 26 Ağustos 1963'te kurulmuştur. Kuruluş, 1 tanesi daha sonra Akbank'a geçmiş olan 15 İş Bankasında çalışan kurs arkadaşı şef tarafından gerçekleştirilmiştir. Kuruluşu izleyen günlerde binlerce banka işçisi BANK-İŞ'te örgütlenmiş, fakat her türlü sendikal deneyden yoksun ve her türlü küçük-burjuva dengesizliklerini içersinde taşıyan Sendika yönetimi, üyelerini maceraya sürüklemiş, peş peşe uygulanan grevler kısa süreler içersinde başarısızlıkla sonuçlanmış, işçiler sendikadan patron baskısı ile ayrılmışlar ve giderek neredeyse her banka bünyesinde işverenler uşaklarına sarı sendikalar kurdurmuşlardır. Bu sarı sendikaların yönetiminde bulunanlar, giderek bankaların en önemli idare kademelerine kadar yükselmişlerdir. Daha sonraki 5-6 yıl içersinde BANK-İŞ'in çalışmaları tümüyle durmuşsa da örgütlenme çalışmaları 1970'lerde tekrar hızlanmış ve giderek sözleşmeler yapılmaya başlanmıştır. Ekonomik-demokratik mücadeleyi üyelere yalnızca iki yılda bir toplu iş sözleşmesi yapmak anlamında getiren gerici sendika yöneticilerine karşı başlayan muhalefet giderek gelişip güçlenmeye başlamıştır. 1975 başında yapılan Genel Kurulumuzdan sonra BANK-İŞ Sendikası yeni hamleler içersine girmiş ve ülkemizde ilk defa bir sigorta şirketinde sıkıyönetim döneminde grev uygulanmıştır. H.Ö.Sabancı Holding'e bağlı ve kurucusu Akbank olan Aksigorta'da çalışan işçiler iş güvenliklerinin sağlanması için bu grevi gerçekleştirdiler. Daha sonra daha da gelişme gösteren Sendikamız çalışmaları esas olarak sınıf sendikası olma yolunda, mücadele yolunda ilerlemeye başlamıştır. Üyeler ve yönetim kademelerinde Sendikamızın gelişmesi için çalışan bir kısım işçiler, yönetimin her kademesinde işçilerin söz ve karar sahibi olmaları talebini yükseltirlerken, kuruluşundan beri BANK-İŞ'in başına çöreklenmiş ve kendi çıkarlarından başka bir düşüncesi olmayan Genel Başkan Nusret Önsüer tüm çalışmalara karşı çıkıyordu. 1 Mayıs 1976'dan itibaren çıkarılmaya başlanan Gazetemiz İŞÇİNİN GAZETESİ BANK-İŞ'in yayımının durdurulmasını, eğitim çalışmalarının yapılmamasını, yürütme kurulundaki diğer işçilerin işyerlerine gidip işçilerle konuşmamasını, işçi taleplerinin

işçilerin tarafından görülülmemesi vb. istekleri ileri sürüyordu. Sendika ağalığının ne olduğu giderek BANK-İŞ Üyesi işçiler tarafından kavranıyordu. Öte yandan işçilerin ekonomik-demokratik talepleri yoğunlaşıyor, bir çok patronun sözleşme tekliflerine karşı uzlaşmaz tavırları doruk noktalarına varıyordu. İşçiler bir taraftan Genel Başkanın teslimiyetçi siyasetine karşı, diğer taraftan yüzlerine 'devrimci' maskesi takmış işçi sınıfı haini diğer sendika yönetimlerine karşı ve patronlarına karşı mücadele etmek durumunda bulunuyorlardı. Kendi güçlerinden başka dayanacak gücü olmadığını mücadele içersinde kavrayan BANK-İŞ Üyesi işçiler, 29 Ocak 1977 tarihinde yapılan 12. Genel Kurulunda gericilere gerekli dersi vermiştir.

Daha sonra girdiğimiz mücadelelerde hakim sınıfların başaramadıkları BANK-İŞ'i yıkma çabalarının özellikle modern revizyonizmden kaynaklanan sosyal faşistlerle diğer gericilerin elbirliği ile yürüttüklerini gördük. Son Genel Kurulumuzda faşist-reformist-oportünist ittifakının saldırısı teşhir oldu. Daha sonra revizyonistlerin saldırıları yoğunlaştı. 'Sosyalizmin bayrağını meclise dikeceğiz' diyenlerin faşistlerle ittifakını gördük ve daha da görüp yaşayacağımızı biliyoruz. İşçi sınıfı çıkarlarını dillerinden ve kalemlerinden düşürmeyen sahtekarların burjuva ve küçük-burjuva sınıf karakterlerinden dolayı ezilen halkımızla proletaryanın mücadelesine düşmanlık etmek zorunda bulundukları yeni öğrenilen bir şey değildir." (Bank-İş, *13. Olağan Genel Kurulu Raporları*, İstanbul, 1978;110-112)

İşçinin Gazetesi Bank-İş'in 7.12.1977 tarihinde yayımlanan 43. sayısında "Yorum" yazısında da ("İşkolumuzda Komprador Patronların Yeni ve Gönüllü Bir Hizmetkarı"), Bank-İş'in 1963-1977 döneminde genel başkanlığını yapmış olan Nusret Önsüer hakkında şu suçlama yer alıyordu: "Özellikle işkolumuzdaki işçilerin sarı sendikalara tutsak hale gelmesinde baş sorumlu ve işçi sınıfı düşmanı olan Nusret Önsüer…"

Bank-İş yönetiminin Nusret Önsüer'e ilişkin suçlamaları, 16 Aralık 1978 tarihinde toplanan 13. Genel Kurul'a sunulan Çalışma Raporu'nda da aşağıdaki şekilde yer aldı:

"Koçtuğ ve Şark Sigorta işyerinde çalışan işçiler, 12. Olağanüstü Genel Kurulumuzdan sonra işyerlerindeki birkaç gerici unsurun baskısı ve patronların işkolumuzdaki dolaylı bir hizmetkarı olan Nusret Önsüer'in ihanetiyle üyelikten ayrılmışlardır. (…)

"S.S.Birlik Sigorta Kooperatifi'nde çalışan işçiler, özünde Koçtuğ ve Şark Sigorta işçilerinin içine düştükleri durumdan kendilerini kurtaramamışlardır. Burada da birkaç patron uşağı ile Nusret Önsüer'in ortaklaşa ihanetleri işçilerin genel çıkarları aleyhine sonuçlanmıştı." (Bank-İş, *13. Olağan Genel Kurulu Raporları*, İstanbul, 1978;165)

Bank-İş'in İdeolojik ve Siyasi Bir Örgüte Dönüşmesi

Türkiye Komünist Partisi / Marksist Leninist (TKP/ML) Hareketi 1975 yılında oluştu. Bu yapı, *Halkın Gücü Dergisi*'ni yayımlamaya başladı. 1977 yılında bir grup, bu yapılanmadan ayrılarak Kurtuluş Yolu çevresini oluşturdu ve bu adla bir dergi yayımlamaya başladı. Ancak İstanbul'la sınırlı kalan bu örgütlenme bir süre sonra dağıldı. 29 Ocak 1977 – 12 Eylül 1980 döneminde Bank-İş Sendikası'nın genel başkanlığını yapan Atilla Onur, önce TKP/ML geleneğinden, ardından bu yapıdan ayrılan ve kısa bir süre sonra da dağılan Kurtuluş Yolu çevresindendi. Atilla Onur'un genel başkanlığı döneminde Bank-İş'in yayın organlarına ve açıklamalarına, bu siyasi çizginin yaklaşımı hakim oldu.

Atilla Onur'un genel başkanlığa seçilmesi öncesinde, 1975 yılı Şubat ayında yapılan olağanüstü genel kurulda, genel başkanlığa yeniden Nusret Önsüer seçilirken, genel sekreterliğe Atilla Aksel getirildi. Atilla Aksel, Atilla Onur'un genel başkanlığa döneminde de, 12 Eylül 1980 tarihine kadar bu görevde kaldı.

16 Aralık 1978 günü yapılan 13. Genel Kurul'da genel başkanlığa Atilla Onur, genel sekreterliğe Atilla Aksel, genel sekreter yardımcılığına Recai Varlı, mali sekreterliğe Kamer Doğan ve mali sekreter yardımcılığına Osman Kovacıoğlu getirildi.

Bank-İş'in ideolojik çizgisi, Atilla Aksel'in 1975 yılı Şubat ayında genel sekreterliğe getirilmesinden sonra değişmeye başladı. 1976 yılında Genel Sigorta işçilerinin direnişiyle ilgili olarak yapılan bir açıklamada bu değişim gözlenebilmektedir:

"Bütün Çalışan Emekçi Halk Olarak MC'ye Karşı Topyekun Direnişe Geçmeliyiz

"Bank-İş Sendikasına bağlı Genel Sigorta işçilerinin direnişi 35inci gününde polis saldırısına uğradı. Sirkeci'deki Genel Sigorta işyerini 5 Haziran günü işgal eden polis, işçileri kordon altına aldı ve dağıtmak istedi. Direnişlerine devam eden işçilerle görüşen *Halkın Sesi* muhabirleri mücadele hakkında bilgi aldılar. Aşağıda bu konuda yapılan röportajı yayınlıyoruz.

"Direnişinizin sebepleri nelerdi?

"Eskiden Genel Sigorta'da bünye sendikası Gensi-İş vardı. Bu sendikanın haklarımızı koruyamayacağını ve daha ciddi bir sendikada örgütlenmek gerektiğine karar verdik. Ve Bank-İş sendikasını seçtik. Bunun üzerine patron Özer Bey bizimle toplantı yaparak bizim eski sendikaya dönmemizi istedi. Karşılığında her türlü hakkımızı vereceğini, yoksa aramızdaki diyaloğun bozulacağını söyleyerek birliğimizi bozmaya çalıştı. Bir yandan da işyerindeki bürokratik baskıları arttırarak gözdağı vermeye çalıştı. Son olarak da 31 Mayıs günü sendika değiştirme mücadelemize öncülük eden Sevgi hanımı, ki bu arkadaşımız aynı zamanda işyerinin hukuk müşaviridir, işten attığını ilan etti. Biz de ertesi sabah 1 Haziran'de seksen kişi direnişe geçtik.

"Direniş boyunca baskılarla karşılaştınız mı?

"Patron bizi bölmeye çalıştı tabii. Direnişe başlamadan daha Sevgi hanıma para teklif etmişler. Direniş sırasında hepimizi işten attı. Önceden bir liste hazırlanmış zaten hakkımızda. Bunu aracı olarak bizimle görüşmeye gelen eski müdür de söyledi. Bir yandan da gazeteye ilan vererek yeni eleman almak istediler. Bütün sigorta şirketlerinde çalışan arkadaşlar bizi desteklemek için imza topladılar. Ve burada çalışmak istemediklerini duyurdular. Bizim bir para meselemiz yok. Direniş sırasında görüştüğümüzde, sendikanızı tanırız ama Sevgi hanımı almayız, dediler. Bizim patron Özer Bey, Çukurova Holding, Pamukbank, Genel Sigorta ve daha birçok işyerine ortak. 'Holdingimizin prensibi, attığımızı almayız. Bizim prestijimizi sarstınız, direniş yapmakla' diyor. Biz de Sevgi arkadaşımız alınıncaya kadar direnişe devam edeceğiz.

"Son olarak da Pazartesi günü patron çalışmak isteyenlere mani olduğumuzu ileri sürerek polis çağırttı. Polisler telsizlerle, arabalarla sanki bir savaş meydanına geliyor gibi geldiler. Bizi tehdit ettiler. Her tarafımızı sardılar, korkutmak için. Şimdi bütün civardaki binalarda polisler üslenmiş durumda. İşyerini de iyi 'koruyorlar'.

"MC iktidarının ve işverenlerin halka uyguladıkları baskılara karşı mücadele konusunda ne düşünüyorsunuz?

"Bizim bütün arkadaşlar MC iktidarından nefret ediyor. Direnişin başında biz bilinçsiz durumdaydık. Direniş sırasında sendikamızın yol göstermesiyle birçok şey öğrendik. Başta geri duran arkadaşlarımız mücadele içinde hepimize örnek kararlılık kazandılar. İlk günler meseleyi şahsi meselemiz olarak görüyorduk. Ama şimdi tamamen sınıfımızın bir meselesi olarak kavrıyor ve daha da kararlı oluyoruz. Biz artık şöyle düşünüyoruz: Bütün işverenler, bütün patronlar, MC iktidarıyla bizi eziyor, sömürüyorlar. Biz de bütün işçiler, bütün çalışan emekçi halk olarak topyekün direnişe geçmeliyiz. Bu, aynı zamanda halkımızın bilinçlenmesine hizmet edecektir. Bizim direnişi örnek alalım. Başında çok geri düşünüyorduk. Şimdi ise mücadelemizi halkın mücadelesi olarak kavrıyoruz. Bütün halkımızın MC'ye karşı topyekün bir direnişi olmalıdır. Bunun için sürekli ve sabırla kendi tecrübelerimizi başka yerlerdeki arkadaşlarımıza aktarmalıyız ve onları mücadeleye hazırlamalıyız. Bize kanunsuzsunuz diyorlar. O kanunsuz, bu kanunsuz, o halde hakkımızı nasıl alacağız? Direnerek.

"Bize okuldayken askerlik hocamız şöyle diyordu: Biz Amerikasız yapamayız. Amerikasız bir Türkiye düşünülemez. MC iktidarı da hem Amerika hem Rusya için öyle düşünüyor. Sözde sosyalistler de Rusya'nın Amerika'yı kovacağını ileri sürüyorlar. Evet belki kovar ama, kendisi yerleşmek için. Kendi emellerini gerçekleştirmek için kovar. Biz ise buna karşıyız. Biz Kurtuluş Savaşımızdaki gibi olmalıyız. Kurtuluş Savaşında arkamızda Amerika mı vardı? Kendi gücümüzle kovduk düşmanları. Biz ne Amerikayı ne de Rusya'yı istemiyoruz. Biz tam bağımsız bir Türkiye istiyoruz. Boğazların savaş gemilerine kapatılmasını istiyoruz.

"Son olarak *Halkın Sesi* aracılığıyla halkımıza olan çağrılarını sorduk. Şöyle dediler:

"Çağrımız şu olacaktır: MC iktidarını yıkmak için bütün çalışanları genel direnişe çağırıyoruz. Baskılara karşı topyekün direnelim!

"Ne Amerika Ne Rusya Bağımsız Demokratik Türkiye!" (*Halkın Sesi*, sayı 65, 13.7.1976)

İşçinin Gazetesi Bank-İş'in 13.10.1976 tarihinde yayımlanan 30. sayısında gazetenin sahibi Genel Başkan Nusret Önsüer, sorumlu yazı işleri müdürü bir süre önce Genel Sekreter olarak seçilen Atilla Aksel'di.

Sekiz sayfalık gazetenin birinci sayfası tümüyle "Profilo İşçilerinin Şanlı Direnişi" başlıklı yazıydı. Üçüncü sayfanın yarısını "Devrimci Önder Mao Zedung Öldü" yazısı kaplıyordu. Dördüncü ve beşinci sayfalar tümüyle "D.G.M. ve Faşist Yasalara Karşı Mücadele Edelim" yazısıydı. Altıncı sayfanın tümü,

Profilo olaylarına ayrılmıştı. Sekizinci sayfada da Banka Komerçiyale İtalyana çalışanlarına bir çağrı yer alıyordu:

"Banka Komerçiyale İtalyana Çalışanlarına,

"Faşizm, bugün bütün saldırganlığı ile, halkın kazanılmış tüm hak ve özgürlüklerini kolayca dişleyip parçalamak için var gücüyle DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ'ne ait kanunu gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu durum faşizmin bilinen yüzlerinden biridir.

"Halkımızın bu tür oyunlara getirilemeyeceği gerçeği, FAŞİZME VE DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİNE HAYIR direniş, yürüyüş ve mitingleri ile, faşistlerin suratlarına bir tokat gibi patlatılmıştır.

"Bizler, yani çalışanlar, işçi sınıfının yanında yer almak, sınıfımızın gerçeğini ve bilincini kavramak zorundayız.

"Bu günlerde -Banka Komerçiyale İtalyana çalışanlarının toplu sözleşme görüşmelerinin arifesinde- İstanbul ve İzmir Şubeleri emekçilerinin tümünü birlik olmaya çağırıyoruz.

"İşverenimizin karakteri ortadadır. Faşizmin beşiği olan bir ülkenin, dünya savaşlarında bile kapanmayan, büyük bir bankasıdır işverenimiz. Fakat birliğimizin, sınıfımızın gücü bu işvereni dize getirecektir. (…)

"Ayrıca unutulmaması gereken en önemli noktalardan biri de, TÜRKİYE EMEKÇİLERİNİN BİR PARÇASI OLDUĞUMUZDUR. Tüm demokratik hak ve özgürlükler için, birlik ve bütünlüğümüzle Komerçiyale çalışanları olarak Türkiye emekçileri arasında yerimizi almalıyız. Bu çok yüce bir görevdir. Görevimizi tam anlamıyla yerine getirebilmemiz ise ancak gerçek sınıf bilincine erişmekle olur. Bu yoldaki çalışmaları desteklemeli ve kendimizi eğitmeliyiz.

"KAHROLSUN FAŞİZM.

"KAHROLSUN EMPERYALİZM VE YERLİ İŞBİRLİKÇİLERİ.

"KAHROLSUN SENDİKA AĞALARI.

"YAŞASININ İŞÇİ SINIFININ DEVRİMCİ MÜCADELESİ.

"YAŞASIN TAM BAĞIMSIZ TÜRKİYE.

"BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ VE EZİLEN HALKLAR, BİRLEŞİN."

29 Ocak 1977 tarihinde yapılan olağanüstü genel kurulda genel başkanlığa Atilla Onur'un seçilmesinin ideolojik etkisi, *Bank-İş Gazetesi*'nin 29.4.1977 tarihinde basılan sayısında hemen görüldü. 4 sayfalık gazetenin ilk sayfası "Yaşasın Halkımızın Milli Demokratik Halk İktidarı Mücadelesi" çağrısı ve 1 Mayıs'a ilişkin kısa bilgilerle doluydu. 2. ve 3. sayfalar "1 Mayıs 1977'de Durum, Görevlerimiz, Taleplerimiz" yazısıydı. Yazının sonunda aşağıdaki talepler sıralanıyordu:

"(1) İşçi yasasındaki işçi düşmanı 13., 17., 24. maddelerin kaldırılması için mücadele edilmeli, bu maddelerin uygulandığı her işyerindeki mücadeleler desteklenmelidir.

"(2) İşçilerin özgürce sendika değiştirmelerini önleyen her türlü baskıya karşı çıkılmalı, lokavtın işçi sınıfı düşmanlığı demek olduğu her fırsatta teşhir edilmelidir.

"(3) İşçilerin sendika yönetimlerinin her kademesinde söz ve karar sahibi olması ve sendika içi demokrasilerin sağlanması yolunda girişilen mücadelede halk düşmanlarına cesaretle halkın demokrasisi uygulanmalıdır.

"(4) Şanlı 15-16 Haziran mücadelesi önderimiz olmalı. Genel grev, destekleme ve sempati grevleri hakkı için mücadele edilmelidir.

"(5) Orman ve toprak işçileri ile çırakların farklı uygulamalardan, baskılardan ve angaryadan kurtulmaları için mücadele edilmelidir.

"(6) Tüm çalışanlar aynı sosyal güvenlik kurumu çatısı altında toplanmalı, işçi-memur ayrımı yapılmaksızın bütün çalışanlar demokratik-ekonomik örgüt kurma ve grevli toplu iş sözleşmesi hakkı için mücadele etmelidirler.

"(7) Halkımızın kopmaz bir parçası olan yurt dışındaki işçilerin mücadelesi, mücadelemizle bütünleştirilmelidir.

"(8) Ceza yasasındaki 141., 142. ve 146ncı maddeler ile halkın demokratik ve siyasi mücadelesini engelleyen tüm yasa maddelerinin kaldırılması mücadelesi genel af mücadelesiyle ortak olarak yürütülmelidir.

"(9) İşkence, siyasi cinayet failleri tespit edilmeli ve cezalandırılmalıdırlar.

"(10) Emperyalizme, faşizme, revizyonizme ve feodalizme karşı alınan tüm tavırlarla birleşilmeli, bu yolda kararlı olarak mücadele verilmelidir.

"(11) 1 MAYIS'ın bahar ve çiçek bayramı değil, İŞÇİ SINIFININ ULUSLARARASI BİRLİK, DAYANIŞMA VE MÜCADELE GÜNÜ olduğunu yaymalı, bugün halkın tüm ezilen sınıf ve tabakalarının katıldığı kitle gösterilerinin örgütlenmesi için mücadele edilmelidir.

"KAHROLSUN AMERİKAN EMPERYALİZMİ VE SOVYET SOSYAL EMPERYALİZMİ!

"KAHROLSUN FAŞİSTLER VE SOSYAL-FAŞİSTLER!

"KAHROLSUN SARI VE REVİZYONİST SENDİKA AĞALARI!

"YAŞASIN DEVLETLERİN BAĞIMSIZLIK, MİLLETLERİN KURTULUŞ, HALKLARIN DEVRİM MÜCADELESİ!

"YAŞASIN MİLLİ DEMOKRATİK HALK İKTİDARI MÜCADELESİ!

"YAŞASIN SENDİKAMIZ BANK-İŞ!

"BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ VE EZİLEN HALKLAR, BİRLEŞİN!"

Bank-İş, İleri Müzik-İş, İstanbulbank-Sen, Tüm Maden-İş ve İleri Maden-İş sendikaları 21 Mart 1978 tarihinde DİSK'e başvuruda bulunarak, DİSK'in 1 Mayıs Tertip Komitesi'ne katılmayı talep ettiler. DİSK Genel Merkezi, 14 Nisan 1978 günlü yazıyla, bu taleplerinin reddedildiğini bildirdi. (*Bank-İş Haber Ajansı,* Sayı 46)

Bank-İş Gazetesi'nin 47. sayısında (24.4.1978) Bank-İş'in "1 Mayıs 1978'lerde İşçi Sınıfımızın, Tüm Emekçi Halkımız İçin Talepleridir" başlığı altında yer alan bir sayfalık yazıda yer alan istekleri arasında şunlar vardı:

"Yoksul halkımıza faizsiz ve uzun vadeli kredi ile mesken sağlanmalı, gecekondulara tapu verilmeli ve gecekondu semtlerine belediye hizmetleri sağlanmalıdır.

"Ceza Kanunundan 141 ve 142. maddeler gibi hükümler çıkartılarak işçi sınıfına siyasi örgütlenme özgürlüğü tanınmalıdır.

"MİSK ve Ülkü Ocakları kapatılmalı, faşist cinayet şebekeleri kapatılarak cezalandırılmalı ve yüksek okullardaki karakollar kapatılmalıdır.

"Topraksız köylülere bölgelerindeki büyük toprak ağalarının ekilebilir arazileri bedelsiz olarak dağıtılmalı, bunlara ve az topraklı diğer köylülere uzun vadeli ve düşük faizli kredi hakkı tanınmalıdır.

"Doğu Anadolu'da yaşayan halkımız üzerindeki milli baskılara son verilmeli, tüm halkımız için ırk, din ve mezhep ayrılığı kaldırılmalıdır.

"Ülkemizi emperyalistlere bağımlı kılan tüm anlaşmalar feshedilerek yenileri kesinlikle yapılmamalı, yurdumuz tüm yabancı askeri-sivil üslerden arındırılmalı, beş doğru ilke (toprak bütünlüğüne ve egemenliğe karşılıklı saygı, saldırmazlık, içişlere karışmazlık, eşitlik, karşılıklı çıkar ve 'barış içinde birarada yaşama') çerçevesinde üçüncü dünya ülkeleriyle ekonomik ve siyasi dayanışmalar kurulmalı; özellikle işçi sınıfımızın önderlik ettiği halkımızın bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini, halkların devrim mücadelesiyle birleştirmelidir!" (*Bank-İş Gazetesi*, Sayı 47, 24.4.1978)

Bank-İş Haber Ajansı'nın 9 Haziran 1978 tarihli 47. sayısında DİSK'in İlerici Gençler Derneği ile ilişkileri konusunda bir bildiri yer aldı. Bank-İş'in siyasi tavrının yansıtıldığı bu bildirinin bazı bölümleri aşağıdadır:

"DİSK (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu), tabanında işçi sınıfımızın en sınıf bilinçli, en mücadeleci unsurlarını bulunduran, yönetiminde ise tutarsız da olsa bazı burjuva demokrat ve reformcuların bulunduğu, ülkemizin içinde olduğu sosyo-ekonomik koşullarda temsil ettiği kitle bakımından mevcudiyetinin önemi inkar edilmemesi lazım gelen bir kuruluştur. Son Genel Kurulunda yönetimindeki modern-revizyonist hegemonyacı sendika ağalarını önemli ölçülerde gerileten mücadele yeteri kadar gelişememektedir. DİSK yönetimindeki unsurların modern-revizyonistlere karşı yürütmeye çalıştıkları mücadelenin gelişememesinin belli başlı nedenlerinin başında, DİSK'e bağlı bazı sosyal-faşist sendika ağalarının tehdit ve şantaj siyasetlerinin ağırlığını hâlâ sürdürmeleri ve DİSK yönetimindekilerin tutarsızlıklarından dolayı buna karşı koyamamalarıdır. Bu şantajcılar esas olarak Maden-İş ve Bank-Sen'in yönetici kademelerine çöreklenmiş sendika ağalarıdır. Bunların etkinliği sadece sendikaların üyeleri arasında artmamakta, yeni bazı girişimleriyle diğer işkollarında çalışmalar sürdüren sendika yönetimlerini de etkilemektedir.

"İGD (İlerici Gençlik Derneği), Rusya sosyal-emperyalizmine uşaklık eden sahte T'K'P'nin çeşitli sızmalar sonucunda kendisinin meşruluğunu gerçekleştirmek amacıyla kurulmasını 1976 başlarında sağladığı görünüşte bir gençlik örgütüdür. Daha sonra kurulan İKD (İlerici Kadınlar Derneği) ile İLD (İlerici Liseliler Derneği) de aynı amaçla diğer kesimlerde örgütlenmek için T'K'P tarafından tezgahlanan kuruluşlardır. (…)

"DİSK yöneticileri ve öteki DİSK sendikalarının yöneticileriyle üye işçiler, İGD'li kadroları tespit ederek bunları kitlelere yaptıkları hainliklerle teşhir ederek bulundukları yerlerden kovmalıdırlar. İşçi sınıfı sendikalarındaki yönetici ve yardımcı kadrolar, buralarda çalışmak isteyen devrimden, demokrasiden, bağımsızlıktan yana unsurlarla takviye edilmelidir." (*Bank-İş Haber Ajansı*, 9.6.1978, sayı 47)

Bank-İş Genel Sekreteri Atilla Aksel'in 1978 yılı Aralık ayında açıkladığı görüşlerde de aynı anlayış ifade ediliyordu:

"Bank-İş Genel Sekreteri Atilla Aksel: Modern Revizyonist Bank-Sen'e Karşı Mücadele Esastır.

"Bank-İş Sendikasının 13. Genel Kurulu nedeniyle sendikanın Genel Sekreteri Atilla Aksel'le bir görüşme yaptık. Aşağıda yaptığımız görüşmeyi yayınlıyoruz:

"Soru: Bank-İş'i tanıtır mısınız.

"Sendikamız 16 Ağustos 1963'de kuruldu. Kuruluşu İş Bankası'nda çalışan 15 şef tarafından gerçekleştirildi. Bu kuruculardan biri olan Nusret Önsüer, 12. Olağanüstü Genel Kurulumuzun yapıldığı 29 Ocak 1977'ye kadar Sendikamızın Genel Başkanlığını yaptı. Bu Genel Kurulda yönetimden tasfiye edilen Nusret Önsüer, sendikamızdan da istifa ederek, İlbank-İş'i kurdu. 12. Genel Kurulda seçilen yeni yönetim bugüne kadarki çalışmalarından, sendikanın her kademesinde tabanın söz ve karar sahibi olması ve sınıf sendikacılığının hayata geçirilmesinin mücadelesini verdi.

"Soru: İşkolunuzdaki mevcut durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

"İşkolumuz Türkiye'de en çok işçinin çalıştığı işkoludur. Bunların miktarı 2 milyonu buluyor. En fazla üyeye sahip olduğunu öne süren sendika Tez Büro-İş'tir. Yine Türk-İş'e bağlı Koop-İş'in de önemli derecede üyesi var. Daha sonra Banksif Federasyonu geliyor. Bunlara ilaveten DİSK'e bağlı Bank-Sen dışında 70 küsür sendika daha var.

"Bütün bu sendikalar içinde özellikle Bank-Sen'in, işkolunda çalışanların sınıfsal özlemlerini ve devrime karşı sempatilerini kendi burjuva sınıf niteliklerinden ve ayrıca bağlı oldukları emperyalist süper gücün deneyimlerinden de yararlanarak ve en aşağılık yöntemleri kullanarak gelişmeye çalışması dikkat çekiyor.

"Bank-Sen'in modern revizyonist yönetiminin bu işkolunda çalışanlar için teşkil ettiği tehlike açısından 1977 yılından beri bazı çalışmalar içinde bulunuyoruz.

"Soru: İşkolunuzda diğer sendikalarla güçbirliği meselesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

"Bugün işkolumuzdaki doğru ekonomik, demokratik mücadelenin önündeki en önemli engel ilk olarak modern revizyonist Bank-Sen yönetimidir. Bu yönetimi ve giderek diğer sendika ağalıklarını ortadan kaldırmak için mücadele etmek esastır. Biz bu konuda üzerimize düşen her şeyi yerine getirmeye açık bir sendikayız. Bizim ittifak anlayışımız hiçbir zaman gericilikle birleşmek anlamında değil, devrimci ilkelerimizden taviz vermeksizin, iyi şeylerle ittifak, kötü şeylere karşı mücadeledir.

"Anti-emperyalist, anti-faşist, anti-modern revizyonist ilkeler doğrultusunda dönem dönem çeşitli ittifak çağrılarımız oldu. Esas olarak bu çağrıları Banksif Federasyonu'na bağlı sendikalara yaptık." (*Aydınlık*, 16.12.1978)

12 Eylül 1980 darbesi öncesinde her yıl sendikalar üye sayılarını, herhangi bir ek belge sunmadan, Çalışma Bakanlığı'na bildirirlerdi. Çalışma Bakanlığı'nın sendikaların üye sayılarına ilişkin açıklamaları da, sendikaların bir sayfalık bildirimleri esas alınarak hazırlanırdı.

Bank-İş'in Çalışma Bakanlığı'na verdiği bildirimlere göre, sendikanın üye sayısı 31 Aralık 1974 tarihinde 192'si kadın toplam 296 idi. 21 Mayıs 1979 tarihinde 537'si kadın toplam 1.473 ve 10 Nisan 1980 tarihinde de 578'i kadın toplam 1.579 üyesi vardı. (*Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul 1996;110)

BANK-İŞ'in Toplu İş Sözleşmeleri

Bank-İş Sendikası çeşitli işyerlerinde toplu iş sözleşmeleri bağıtladı:

Şeker Sigorta'da Toplu İş Sözleşmesi

Bank-İş Sendikası, Şeker Sigorta A.Ş. ve Baket Ticaret Ltd.Şirketi ile 27 Aralık 1979 tarihinde, 1.9.1979 – 31.8.1981 tarihleri arasında yürürlükte kalacak bir toplu iş sözleşmesi bağıtladı. Bu toplu iş sözleşmesinin bazı önemli maddeleri aşağıdadır (*Bank-İş Türkiye Banka Sigorta Büro İşçileri Sendikası ile Şeker Sigorta A.Ş. Arasında İmzalanan I. Dönem Toplu İş Sözleşmesi*, 1979, çoğaltma metin)

"Madde 16. Üyelerin yazılı muvafakatı olmadan çalışmakta oldukları işyerinden başka bir işyerindeki bir göreve nakil ve tayinleri yapılamaz."

"Madde 19. Her işçi sendikaya üye olmakta serbesttir. Şirket tarafından veya şirketçe tayin edilmiş olan şahıslar tarafından işçiler nezdinde Sendikaya yazılmamaları veya üye olanların istifa etmeleri veya başka bir sendikaya girmeleri için baskı yapılamaz. İşe yeni alınan işçilere sendikaya girmemeleri yolunda telkin ve tavsiyelerde bulunulamaz veya herhangi bir nedenle böyle bir şart koşulamaz."

"Madde 22. Fazla çalışma izni alınması için Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurmada personelin peşin muvafakatı var sayılır. Ancak, uygulamada personel mazereti olduğunu beyan ettiğinde veya fazla çalışma yapmak istemediğinde zorlanamaz."

"Madde 24. Sendika üyesi işçiler yılda hafta tatili ve genel tatil günleri hariç 27 işgünü yıllık ücretli izin kullanırlar."

"Madde 29. İşveren bu sözleşme ile sendika üyelerine almakta oldukları maaşları üzerinden yılda 5 maaş ikramiye öder. Bu ikramiyeler her toplu iş sözleşmesi yılının Ekim, Aralık, Şubat, Haziran, Ağustos aylarının ilk haftası içinde ödenir."

"Madde 30. Şirkette çalışan sendikalı personele, 10 hizmet yılını doldurduğunda 5 maaş tutarında kıdem teşvik ikramiyesi verilir."

"Madde 31. Sendikalı personele Şirket statüsü uyarınca temettü ödenir. Ödenecek temettü miktarı 4 aylık ücretten aşağı olamaz (yan ödemeler hariç). Temettü her yıl şirket olağan genel kurul toplantısından sonra en geç bir ay içinde ödenir."

"Madde 34. Fazla çalışma ücreti personelin saat ücretinin yüzde 100 fazlası ile, Cumartesi günleri ile hafta tatili ve ulusal bayram ve genel tatil günlerinde personelin saat ücretinin yüzde 150 fazlası ile ödenir."

"Madde 50. Konut kredisi. Sendika üyelerinden işyerindeki hizmet süresi en az beş yıl olanlara işverence konut kredisi verilir. Bu konuda şirketin ilgili yönetmeliğine uyulmakla beraber, talep sahiplerinin müracaat tarihlerine göre sıralama yapılır. Birden çok talep aynı tarihte yapılmışsa kıdemi çok olana öncelik tanınır. Verilecek kredi limiti şahıs başına 100.000 TL'sıdır. Konut kredisine şirketçe ayrılan fon 1.500.000 TL'sıdır. Ödemeler 10 yıl süre içinde ve yılda yüzde 10 faizle yapılır. Bu krediden sadece kendisine yada eşine ait konutu olmayanlar yararlanabilir."

"Madde 52. (a) Sözleşmenin birinci yılı olan 1.9.1979 tarihinden itibaren sendika üyelerinin maaşları brüt 7.000 TL arttırılır. (a) bendi hükmü uygulandıtan sonra 1.9.1979 tarihi esas alınarak personelin maaşına bu tarihte işyerinde doldurmuş bulunduğu beher hizmet yılı karşılığı olmak üzere brüt 150 TL hesabı ile tutarı kadar kıdem zammı ilave edilir. 1.9.1980 tarihinden itibaren uygulanmak üzere sendika üyesi personelin maaşları brüt 8.000 TL arttırılır."

"Madde 59. Yüzkızartıcı suçlar dışındaki bir suçtan dolayı tutuklanan üyenin hizmet akdi feshedilemez. Ancak bu üyeye üç aya kadar ücreti ödenir, üç ayı aşan süre içinde üye ücretsiz izinli sayılır."

"Madde 60. Üyeye, hizmet akdinin istifa suretiyle sona ermesi halinde şirkette 1 yılını doldurmuş olmak kaydıyla 25 günlük; emeklilik, ölüm, maluliyet, askerlik hallerinde, tazminatlı çıkış hallerinde 40 günlük ücretleri tutarında kıdem tazminatı ödenir."

Toplu iş sözleşmesinde bu belirtilen hükümler dışında çok sayıda yan ödeme ve ücretli mazeret izinleri bulunmaktaydı.

Boyataş İşyerinde Toplu İş Sözleşmesi

Boyataş işyerinde 1977 yılında imzalanan toplu iş sözleşmesi *Bank-İş Gazetesi*'nde aşağıdaki şekilde özetlendi:

"Boyataş Boya Dağıtım ve Sanayi A.Ş. işçileri, Sendikamız Bank-İş'te örgütlenmişlerdir. Sendikamız da Boyataş işçileri adına 14 Aralık 1977'de işkolumuzda ve ekonomik-demokratik mücadelede bütün maddeleriyle örnek bir toplu iş sözleşmesi imzalamıştır.

"1.6.1977'den 31.12.1978 tarihine kadar (19 ay) geçerli olacak bu sözleşme ile

"(1) Sözleşme dönemi için 2300 TL zam alınmıştır.

"(2) Üyelere günde 35 TL yemek ücreti ve günde 20 TL yol gideri,

"(3) İstifa halinde de geçerli olmak üzere senesine 60 günlük istihkakı tutarında kıdem tazminatı,

"(4) Senede 4 maaş ikramiye ve şirketin toplam cirosunun yüzde .005'i tutarında (eşit dağıtılmak üzere) prim,

"(5) Üyelere 1000 TL (net) izin gideri, 1000 TL (net) yakıt gideri, evlenen üyeye 1 maaş tutarında evlenme yardımı, çocuğu olan üyelere 2500 TL (net) doğum parası, çocuğu doğan üyeye 1500 TL emzirme parası,

"(6) Doğum yapan işçilere doğumdan 1 yıl sonraya kadar günde 2 saat emzirme izni ve toplam 16 hafta doğum izni,

"(7) İşyerinde işten çıkarmalar, yer değiştirmeler ve disiplin cezaları, 3 işçi ve 2 işveren temsilcisinden oluşan 5 kişilik bir disiplin kurulunun kararıyla olabilmektedir.

"(8) Üyelere ve üyelerin ilk, orta ve yüksek öğretimdeki çocukları için, 1000 TL, 1500 TL, 2000 TL eğitim bursu, 100 TL çocuk zammı

"(9) Günlük fazla mesailerin yüzde 100 zamlı, genel tatil ve bayram tatillerindeki fazla mesailerin yüzde 200 zamlı olması,

"(10) Senede 21 gün izin ve ücretli çeşitli mazeret izinleri ve bunların yanında bir çok maddi ve sosyal haklar elde edilmiştir.

"Boyataş işçilerinin bu hakları almak için yürüttükleri mücadeleyi, bu hakların işveren tarafından uygulanması için de göstereceklerine inanmıyoruz. Kendi çıkarları açısından gerekli mücadelenin yürütülmesi ülkemiz şartlarında zorunludur."

1979 yılında bağıtlanan toplu iş sözleşmesine ilişkin bilgiler de aşağıdadır:

"Boyataş'ta Toplu Sözleşme İmzalandı

"Bağımsız Bank-İş Sendikası ile Boyataş A.Ş. arasında 4 Nisan 1979 tarihinde toplu sözleşme imzalandı. İmzalanan toplu sözleşmeyle işçilere birinci yıl 4500, ikinci yıl 4500 lira zam ve yılda 5 maaş ikramiye sağlandı.

"Bank-İş Genel Yürütme Kurulu konu ile ilgili olarak yaptığı açıklamada ayrıca istifa ve işten çıkarmalarda 60 günlük kıdem tazminatı verilmesinin, 1 işçi, 2 sendika, 2 işveren temsilcisinden oluşan İş Güvenliği Kurulu kurulmasının ve 1 Mayıs'ın İşçi Bayramı olarak kabul edilmesinin kararlaştırıldığı belirtildi." (*Aydınlık*, 12.4.1979)

Tam Hayat ve Tam Sigorta İşyerlerinde Toplu İş Sözleşmesi

"Tam Hayat ve Tam Sigorta Şirketleri ile Bank-İş Sözleşme İmzaladı

"Bir süreden beri Tam Hayat ve Tam Sigorta Şirketleri grubuyla, bağımsız Bank-İş Sendikası arasında sürdürülmekte olan toplu sözleşme görüşmeleri olumlu bir biçimde sonuçlanmıştır.

"İki taraf yetkililerince imzalanan toplu sözleşme metnine göre, Tam Hayat ve Tam Sigorta Şirketleri grubu çalışanları, ücret zamlarıyla birlikte çeşitli sosyal haklar da elde etmişlerdir.

"İki yıl süre ile geçerli olan bu sözleşme, Tam Hayat ve Tam Sigorta Şirketleri grubuyla Bank-İş arasında imzalanan dördüncü sözleşme olmaktadır." (*Politika*, 15.9.1977)

Hollanda Bankası'nda Toplu İş Sözleşmesi

"Bank-İş, Hollanda Bankası'nda Sözleşme İmzaladı

"Bağımsız Bank-İş Sendikasının Hollanda Bankası ile toplu sözleşme imzaladığı öğrenildi.

"Bank-İş Ajansının bildirdiğine göre, toplu sözleşme ile şu haklar elde edildi:

"Birinci ve ikinci yıl için işçilerin aylıklarına üç bin lira zam ve geçmiş yıllar için 75 lira kıdem zammı. Yılda üç maaş tutarında ikramiye. İlkokullar için 100, ortaokullar için 200, yüksek tahsil için 400 lira çocuk parası.

"Ayrıca bugüne kadarki sözleşmelerde kurum olarak yer almayan yakacak, izin, yemek ve yol parası gibi sosyal yardımların da bu sözleşmede yer aldığı bildiriliyor." (*Aydınlık*, 10.3.1979)

Doğan ve Atlantik Sigorta Şirketlerinde Toplu İş Sözleşmesi

"Doğan ve Atlantik Sigortalarda Sözleşme İmzalandı

"Bağımsız Bank-İş Sendikası, Doğan Sigorta ve Atlantik Sigorta işyerlerinde çalışan üyeleri adına sözleşme imzaladı.

"Sözleşme ile her iki işyerinde çalışan işçilerin aylık ücretlerine 1. yıl 6 bin lira, 2. yıl 6 bin lira artış yapıldı. Ayrıca sözleşme ile yılda 6 maaş ikramiye ve 45 gün kıdem tazminatı ve çeşitli sosyal haklar sağlandı. Sözleşme ile işçilerin 400 bin liraya sigorta edilmesi de hükme bağlandı." (*Aydınlık*, 11.8.1979)

Tam Şirketler Grubu'nda Toplu İş Sözleşmesi

"Tam Şirketler Grubunda Sözleşme İmzalandı

"Bağımsız Bank-İş Sendikası'nın Tam Şirketler Grubunun İstanbul ve İzmir'deki işyerlerinde 9 aydır sürdürdüğü grev toplu sözleşmenin imzalanması üzerine sona erdi. Sözleşme 1 Ocak 1979'dan 31 Aralık 1981'e kadar geçerli olacak.

"Sözleşme ile birlikte işçilerin birinci yıl ücretlerine 5 bin lira seyyanen zam yapıldı. İkinci yıl için 8 bin lira zam ve 100 lira kıdem zammı ödenecek. 1 Ocak 1981'den itibaren ise ücret zammı 9 bin lira olacak.

"İkramiye 7 maaşa, yemek parası günlük 80 TL ve yol parası ise 35 TL'ye çıkarıldı. 1. yıl net 4 bin lira, 2. yıl net 7 bin lira, üçüncü yıl net 8 bin lira yakacak parası ödenecek. 6 bin 250 lira dinlenme ücreti, 900-1600 arası tahsisat, 30 gün izin, 37,5 saatlik çalışma haftası da alınan haklar arasında. Ayrıca 1,5 maaş evlenme, 1 maaş doğum, 2 maaş ölüm, ayda 1500 lira kreş parası ödenecek.

"Sözleşmeyle birlikte kıdem tazminatı da 40 güne çıkarılırken, ihbar tazminatı 3 – 5 – 7 – 10 hafta olarak saptandı." (*Aydınlık*, 12.3.1980)

Bank-İş'in Grev ve Direnişlerinden Örnekler

Bank-İş çeşitli işyerlerinde grev ve direnişler örgütledi:

Banka Komerçiyale İtalyana'da Grev

"Banka Komerçiyale İtalyana İşçileri: Grevimizin İlk Nedeni İş Güvenliği

"Üç ayı aşkın bir süredir grevde bulunan Banka Komarçiyale İtalyana işçileriyle görüştük. Önce bağımsız Bank-İş Sendikası yetkilisi grev hakkında bize şunları söyledi:

"İstanbul'da, Karaköy merkez şubesi, İstanbul şubesi, Beyoğlu ve Pangaltı ajansları olmak üzere 4 şubede grev yapıyoruz. İzmir'deki şubeyle beraber 5 banka şubesinde bütün faaliyet durmuş vaziyettedir.

"Greve 22 Ocak'ta başladık. Güzel bir tesadüf, 1 Mayıs İşçi Bayramında grevlerimizin 100üncü gününü bir törenle kutlayacağız.

"İşçi temsilcisi Muhterem Erdal da şöyle devam etti:

"Bizim 7 yıldır kazanılmaş iş güvenliğimiz vardı. Bunu kaldırmak istediler. Grevimizin ilk nedeni budur. Ücret meselesi ikinci geliyor.

"1 Mayıs İşçi Bayramında bütün işçiler sendika ağalarına, patronlara ve emperyalistlere karşı birleştiler. Biz bu grevimizle patronların ne olduklarını anladık. Sendika ağalığının ne olduğunu yaşadık. Bizim sendikanın eski genel başkanı Nusret Önsüer'di. Patronlarla daha çok ilişkili idi. Ne mal olduğunu anladık ve kongrede seçmemeye karar verdik. Bunun üzerine N.Önsüer bir broşür bastırdı. Bank-İş yıkılıyor, dedi. Tam da toplu sözleşme devresine girmek üzereydik. Onun broşürü bizim patronun işine yaradı. Patron baktı, artık bunların bir güvencesi de kalmıyor, sendika yıkılıyor, bundan haklarımızı vermemek için cesaret buldu. Patrona güvenilemeyeceğini anladık. Patron bankanın kapanacağı söylentileri yayıyor. Biz tabii buna inanmıyoruz. Direnen kazanır diyoruz ve direniyoruz.

"'Patronlar grevimizden yararlanarak sermayelerini de arttırmak amacındadır. Ankara'ya hükümete müracaat ettiler. 'Bizim memurlarımız grevdedir. Çok para istiyorlar. Yüzde üç yüz. Bunu karşılayamıyoruz. Onun için sermayeyi arttırmak istiyoruz' diye.

"Bu bankada her birimiz en az 1-2 dil biliyoruz. Üç dil bilenimiz var. Ama hiç birimizin ücreti 3000 lirayı bulmaz. Mesela ben. 18 senedir çalışıyorum. Elime 2600 lira geçer. Üstelik bize üç kişinin işini yaptırıyorlar.

"DİSK ve Türk-İş yöneticileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

"Onlar işçiyi destekler gibi gözüküyor. Ama işçinin haklarını tam olarak savunduklarını görmedik.

"MC hakkında ne düşünüyorsunuz?

"Bu iktidarın hemen şimdi yok olmasını istiyorum. Biz, Türkiye'nin tam bağımsız olmasını istiyoruz.

"Bir başka işçi, bağımsızlık konusunda şöyle dedi: Amerika ve Rusya Türkiye'ye yarar değil zarar getirir. Bizim tek isteğimiz Türkiye'nin bağımsız olması." (*Halkın Sesi*, sayı 106, 26.4.1977)

Makine ve Yedek Parça Zanaat Kooperatifi'nde Grev

"Makine ve Yedek Parça Zanaat Kooperatifinde Grev Başladı

"Sınırlı sorumlu Makine ve Yedek Parça Zanaat Kooperatifinde çalışan 22 işçi, işveren kanunsuz lokavt ilan edince greve başladılar. Bank-İş Sendikası üyesi olan işçiler olayla ilgili muhabirimize şu açıklamayı yaptılar: Yıllardır sendikasız, sosyal haktan yoksun, düşük ücretle çalışıyoruz. İş güvenliğimiz yoktur. Haklarımızı alabilmek için Bank-İş Sendikasına üye olduk. Patron, sendikalaşmamızı önlemek için kanunsuz lokavt ilan etti. Biz de greve çıktık. Grevimizin ikinci günündeyiz. Sonuna kadar mücadele edeceğiz." (*Aydınlık*, 20.12.1978)

Doğan ve Atlantik Sigorta'da Direniş

"Bank-İş, Doğan ve Atlantik Sigortalardan 68 Üyelerinin Atılmasını Protesto Etti

"Sendika, yaptığı açıklamada Sabancı Holding'i suçladı.

"Bağımsız Bank-İş Sendikası, Doğan Sigorta'dan 55, Atlantik Sigorta'dan 13 üyelerinin işveren tarafından işten atılmasını protesto etti.

"Sendikanın Genel Yönetim Kurulu tarafından konu ile ilgili olarak yapılan açıklamada şöyle deniyor:

"Hacı Ömer Sabancı Holding önceleri Akbank vasıtasıyla yalnız Ak Sigorta'nın sahibiydi. Daha sonra Yapı ve Kredi Bankasını kontrol altına alabilmek için, bu bankanın önemli ölçüde hissedarı olan Doğan Sigorta'yı ele geçirdi. Doğan Sigorta, Atlantik Sigorta'nın sahibi bulunduğundan, şu anda Sabancı Holding hem Ak Sigorta, hem Doğan Sigorta, hem de Atlantik Sigorta'nın sahibi durumundadır. Her üç şirkette çalışan işçiler sendikamız üyesidirler." (*Aydınlık*, 29.3.1979)

Tam Şirketler Grubu'nda Grev

"Tam Şirketler Grubu İşyerlerinde Grev Var

"İşçiler toplu sözleşmeye uyulmasını istiyorlar.

"Tam Hayat Sigorta, Hayat Sigorta ve Tam Servis şirketlerine bağlı işyerlerinde çalışan 165 büro işçisi, işverenin temsilcisi olan Yarsuvat Hukuk Bürosunun yürürlükteki toplu iş sözleşmesinin bazı maddelerini uygulamayacağını bildirmesi üzerine greve çıktılar.

"Bağımsız Bank-İş üyesi işçiler ve sendika yetkilileri, son toplu sözleşmede getirilen disiplin kurulunun kaldırılmak istendiğini, kıdem tazminatının da düşürülmeye çalışıldığını belirterek, işverenin bu kazanılmış haklarını geri almak amacıyla karşılarına Yarsuvat Hukuk Bürosunu çıkardığını bildirdiler.

"Grevci işçiler iş güvenlikleri sağlanıncaya ve kazanılmış haklarına saldırıdan vazgeçilinceye kadar mücadeleyi sürdürmeye kararlı olduklarını sözlerine eklediler." (*Aydınlık,* 10.6.1979)

"Tam Şirketler Grubu İşçileri Grevin 100. Gününü Kutladı

"Şişli'deki Tam Şirketler Grubu işçileri önceki gün grevlerinin 100. gününü kutladılar. 100. gün dolayısıyla bir sergi açan işçiler, kendi güçlerine dayanarak mücadelelerini geliştirmenin örneğini verdiklerini söylediler. İşçiler koro, folklor ve tiyatro çalışması da yapıyorlar.

"Serginin açılışında konuşan Bank-İş Sendikası Mali Sekreteri Kamer Doğan, Tam Şirketler Grubunun Hürriyet gazetesinin bir kuruluşu olduğu için bazı gazetelerin mücadelelerine yer vermediğini belirtti. Diğer işkollarındaki işçilerle dayanışmayı geliştirmek için çeşitli çalışmalar sürdürdüklerini söyleyen Doğan, başarıya ulaşıncaya kadar grevi sürdüreceklerini anlattı." (*Aydınlık*, 24.9.1979)

"Bağımsız Bank-İş Sendikası: Tam Şirketler Grevinin Sorumlusu İşveren ve Yersuvat Hukuk Bürosudur.

"Bağımsız Bank-İş Sendikası, Hür Holding'e ait Tam Şirketler Grubu işyerlerinde sürdürdüğü grevle ilgili olarak yaptığı açıklamada, toplu sözleşme görüşmelerinin işveren ve Yersuvat Hukuk Bürosunun engellemeleri sonucu çıkmaza girdiğini belirtti ve grevde olan 200'e yakın işçinin, patronun bütün oyunlarını boşa çıkartarak başarıya ulaşacaklarını söyledi.

"Açıklamada ayrıca sendikanın bütün iyi niyetine rağmen, patronun sendikal mücadeleyi baltalamak ve işçileri yıldırmak için lokavt ilan ettiği, bu kanunsuz uygulama karşısında sendikanın da greve gitmek zorunda kaldığı kaydedildi." (*Aydınlık*, 13.6.1979)

İstanbul Makine İmalcileri Sanat Kooperatifi'nde Grev

"İstanbul Makine İmalcileri Sanat Kooperatifinde Grev Sona Erdi

"Bağımsız Bank-İş Sendikasının İstanbul Makine İmalcileri Küçük Sanat Kooperatifinde sürdürdüğü grev sona erdi. Sözleşme imzalandı.

"Karaköy Perşembepazarındaki işyerinde 8 işçinin yaklaşık yedi ay sürdürdüğü grevden sonra işçilere grevde geçen sürenin ücretinin hemen ödeneceği bildirildi.

"1 yıl için imzalanan sözleşme ile işçilerin ücretlerine 4 bin lira zam yapıldı. 2 maaş ikramiye ve çeşitli sosyal haklar sağlandı. Ayrıca işçilere işten çıkarılma ya da kendileri ayrılması halinde 30 gün kıdem tazminatı verilecek." (*Aydınlık*, 21.7.1979)

12 Eylül 1980 Darbesi Sonrasındaki Gelişmeler

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında Bank-İş yöneticileri hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. (Sayı:1980:4110, Esas: 1980/4110, Karar: 1981/931 sayılı

ve 18.5.1981 tarihli iki sayfalık iddianame) Dava, 1982 yılında, sanıkların önemli hapis cezalarına çarptırılmasıyla sonuçlandı:

"Kısa adı Bank-İş olan bağımsız Türkiye Banka Büro Sigorta işçileri Sendikası Genel Başkanı Atilla Onur ile 21 sendika yöneticisi 10 yıl 8 ay ile 6 yıl 8 ay arasında değişen çeşitli hapis cezalarına çarptırıldı.

"İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dün sonuçlanan davada yasal olarak kurulan sendikayı yasa dışı hale dönüştürerek Arnavutluk Emek Partisi siyaseti doğrultusunda faaliyet gösterdikleri ileri sürülüyordu.

"Duruşma yargıcı Turgut Sarıca'nın muhalefet oyuyla, oy çokluğuyla verilen kararda sendikanın genel başkanı Atilla Onur, genel sekreteri Atilla Aksel, genel sekreter yardımcısı Recai Varlı, mali sekreter Kamer Doğan ile mali sekreter yardımcısı Osman Kovacıoğlu TCK'nın 141/1 maddesi uyarınca 10'ar yıl 8'er ay, sanıklardan Atilla Aksel'in bir banka kasasında ele geçen tabancası ile çok sayıda mermi nedeniyle ayrıca 5 yıl hapis ile 25 bin lira ağır hapis cezasına çarptırıldı.

"Sendikanın kapatılmasına da yer verilen kararda sendikanın yürütme, denetim ve onur kurulu üyeleri 17 sanık da TCK'nın 141/5 maddesi uyarınca 6'şar yıl 8'er ay hapse mahkum edildiler.

"Tutuksuz olarak yargılanan ve mahkum edilenler şunlar: Selçuk Diker, Erol Dörter, Hüseyin Kutsan, Kemal Taha Yunal, Ahmet Kamil Önen, Yaşar Gülmez, Vahdişan Diker (Genç), Fehmi Yapıcı, Haydar Çınar, Erol Savaşman, Fethi Karabulut, Müberra Kovacıoğlu (Yılmaz), Kemal Aykanat, Erkay Bentürk, Niyazi Berksoy, Cuma Ecil ve Ayhan Kadam.

"Mahkeme tutuksuz yargılanan sanıklardan hakkında mahkumiyet kararı verilen Osman Kovacıoğlu'nun gıyaben tutuklanmasına da karar verdi.

"Duruşma yargıcı Turgut Sarıca muhalefet şerhinde sanıklardan yalnız Atilla Aksel'in TCK 141/5, 6136 sayılı Yasanın 13/2 maddesi gereğince cezalandırılmasını, diğer sanıkların beraati lehinde olduğunu belirtti." (*Cumhuriyet* 9.3.1982)

Bank-İş davası sonucuna Askeri Yargıtay'da itiraz edildi. Askeri Yargıtay 5. Dairesi 1983/79 esas no., 1983/227 karar no. ve 30.3.1983 tarihli kararında "sonuç" bölümü aşağıdadır:

"Genel Merkez Yürütme Kurulu Üyeleri olan Sanıklar Atilla ONUR, Atilla AKSEL, Kamer DOĞAN, Recai VARLI, Osman KOVACIOĞLU, Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri olan Erol DÖRTER, Hayri ÇINAR, Bahtişen GENÇ (DİKER), Fehmi YAPIC, Yaşar GÜLMEZ, Hüseyin KUTSAR, Kemal Taha YUNAK, Selçuk DİKER, Ahmet Kamil ÖNEN ve Genel Denetim Kurulu üyesi Fehmi KARABULUT, Müberra KOVACIOĞLU, Erol SAVAŞKAN haklarındaki tüm temyiz itirazlarının 353 sayılı Kanunun 217/2. maddesi gereğince reddiyle adı geçen bu sanıklar hakkındaki mahkumiyet hükmünün ONANMASINA,

"Onur Kurulu üyeleri olan sanıklar Kemal AYKANAT, Mehmet ERKAY BENTÜRK, Niyazi PERKSOY, Cuma EVCİL, Hamit Ayhan Kadam haklarındaki temyiz itirazlarının 353 sayılı kanunun 221/2. maddesi gereğince kabulüyle Genel Onur Kurulunda üye olan bu sanıklar hakkında hükmün BOZULMASINA, tebliğnameye kısmen uygun olarak 30.3.1983 günü oybirliğiyle karar verildi."

Bank-İş yöneticileri uzun süre cezaevinde kaldılar. Bank-İş Genel Sekreteri Atilla Aksel, cezaevi günlerini 1987 yılında *2000'e Doğru Dergisi*'ne şöyle anlattı:

"Sendikacı Olmanın Bedeli

"12 Eylül 1980 sabahı evinden alınanlardan biri de bağımsız Bank-İş Genel Sekreteri Atilla Aksel'di. Metris, Hasdal ve Davutpaşa'da olmak üzere 116 gün gözaltında kaldı ve sorgulandı. 'Bütün beraber alındığım sendikacı arkadaşlar gibi, ikişer kez işkenceden geçirildim' diyor.

"Tutuklandıktan sonra, Davutpaşa Cezaevi'ne konuldu. Oradan, bir süre sonra Maltepe'ye sevk edildi. I. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı'nca 1981 Haziran'ında sendikanın tüm yöneticileri hakkında TCK'nın 141/1 ve 141/5 maddelerine muhalefetten dava açıldı. 1982 Mart ayında sendika kapatılıyor ve yöneticilerine 10 yıl 8 ay ceza veriliyordu.

"Atilla Aksel, 1976 yılındaki bir yazıdan dolayı Bank-İş gazetesi Sorumlu Yazıişleri Müdürlüğü'nden de 1,5 yıl ceza aldı. Bunun dışında, ayrı bir davadan da 5 yıl hapis cezasına çarptırılan Atilla Aksel, toplam 17 yıl 2 aylık bir cezanın karşılığı olarak 7 yıl hapis yatarak, en son sevk edildiği Bursa Cezaevi'nden 25 Temmuz 1987 tarihinde tahliye edildi.

"Birçok cezaevinde doldurulan yedi yıllık hapis, 12 Eylül öncesinde sendikacılık yapmanın bedeli oluyordu." (*2000'e Doğru*, sayı 31, 2.8.1987)

Bank-İş Sendikası'nın Genel Mali Sekreteri Kamil Doğan, 2010'lu yıllarda yazdığı "Kapatılan Tek Sendika; BANK-İŞ Sendikası ve 12 Eylül 1980" başlıklı dört sayfalık yazıda yaşananları özetledi. Bu yazının bazı bölümleri aşağıdadır:

"12 Eylül gecesi gözaltılar başlamış. Başta Bank-İş Sendikası olmak üzere yurtsever bağımsız faaliyet gösteren birçok sendikanın yönetici ve temsilcileri, dernek yöneticileri, Siyasi Parti mensupları, gözetime alınmış ve çoğunluğu baskıcı sorgulardan geçirilip tutuklanmışlardı. Bunlardan birisi de BANK-İŞ SENDİKASI. Tutuklanan Yürütme Kurulu Üyeleri: ATİLLA ONUR, ATİLLA AKSEL, KAMER DOĞAN, RECAİ VARLI. Yargılanıp 10 yıl 8 ay hapis ve 4 yıl sürgün cezası giydiler. Bunlar bu davadan 6 yıla yakın hapiste kaldı. OSMAN KOVACIOĞLU (Başka bir bölgede yatan Osman Kovacıoğlu gözetimdeyken serbest bırakılmıştı.) Yönetim ve diğer kurullar ise 5 yıl hüküm ve 2 yıl sürgün cezası aldılar. Yönetim ve diğer kurullardaki A.KAMİL ÖNEN (Gözetimdeyken serbest bırakılmıştı), Yönetimde bulunan EROL SAVAŞKAN, EROL DÖRTER, HAYRİ ÇINAR 3 yılı aşkın yattılar. Sendikal alanda ilk dava BANK-İş Sendikasına açılmış oldu, istenen ceza 85 yıl. İlk ve tek hüküm giyen SENDİKA! İLK VE TEK KAPATILAN SENDİKA! Malına, Parasına, Arşiv ve Kütüphanesine el konarak talan edilen İLK VE TEK bir Sendika olduğunu 'Sağır Sultan dahi' duydu ve biliyor. Kaldı ki bankada parası olan ve ayrıca merkezinde tahvili olan bir sendikaydı. Neyi varsa talan edilircesine el kondu, şahsi olan belge ve fotoğraflar dahi iade edilmedi.

"12 Eylül Faşist Askeri darbesinin içeri aldıkları ve işkencelerden de geçirdikleri Sendikacıları Tarih yazacaktır. Sadece BANK-İŞ Sendikası'nın yöneticilerinin neden cezalandırılıp, Sendikanın neden kapatıldığını ve neden parasını, Kıdem tazminatlarını, arşivlerini, kütüphanelerini çarçur edip talan ettiklerini yazacaktır. Çünkü BANK-İŞ Sendikası gibi bir devrimci sendikayı unutturmak, Türkiye'mizdeki Sınıf Sendikacılığını, Sendikalarda 'İşçilerin Sendikalarının her kademesinde söz ve karar sahibi olması anlayışını' ilk olarak uygulayan; Sarı ve Modern Revizyonist Sendika ağalığına karşı mücadele eden bir sendikayı unutturmak istiyorlar. İş Güvenliğini tavizsiz savunan ve TÜRKİYE tarihinde İŞ GÜVENLİĞİ maddesini ilk olarak Toplu İş Sözleşmesine geçiren bir sendikayı unutturmak istiyorlar. Kuruşuna kadar her yönlü faaliyetlerini üyelerinden saklamayan onların görüşlerini alan bir sendikayı unutturmak istiyorlar. Sendikal mücadelenin Türkiye'nin olmazsa olmazı 'Milli Demokratik Devrim'den ayrı düşünülmesine karşı çıkan sendikacılığı unutturmak istiyorlar. Görev bölümündeki demokratik çizgiyi unutturmak istiyorlar. Ekonomik, Demokratik, İdeolojik ve Siyasi mücadelenin ne demek olduğunu unutturmak istiyorlar. Sendikaların Özelleştirmelere sonuna kadar, ilkeli bir biçimde karşı olmaları ilkesini unutturmak istiyorlar. Bir ülkede izlenecek Milli Sanayi, Toprak reformu, Milli Kazanım ve mücadelelerini unutturmak istiyorlar. Başka bir ülkenin yani emperyalist ülkelerin İç İşlerimize karışmalarına karşı çıkışı unutturmak istiyorlar. Birlik, Mücadele ve Vatan mücadelesini unutturmak istiyorlar. Sendikal Dayanışmayı unutturmak istiyorlar. Sendikamızı tam üç kez ve en son aramada altını üstüne getirip özel bazı belge, resim ve şahsi eşyamızı da talan ederek el koydular. Tahliyeden sonra bizler kayyumu dahi tespit edemedik, ortadan yok olmuştu.

"Bizim SENDİKA davamız ilk davaydı. Pilot davaydı. İlk yargılanan ve ilk olarak sadece BANK-İŞ SENDİKASI Hüküm giyip kapatılan bir SENDİKAYDI. İlk hedef olarak Bizleri seçmişlerdi; DİSK'in davası bizim davamızın açıklanmasından sonra açıklanmıştı. İddianamemiz baştan sonuna kadar ilgisi olmayan saçma sapan iftiralarla doluydu. Bizim cezalandırılmamıza 14 sayfalık gerekçeyle Mahkemenin Kıdemli Yargıcı TURGUT SARICA ŞERH koymuştu. Bu ŞERH adeta sendikanın savunmasına benzer bir görüştü. O gece O Saygıdeğer Yargıcı da görevden uzaklaştırdılar! (…)

"Her zaman TÜRKİYE'ye düşman olarak karşı çıktığımız, günümüzde de Türkiye'mizin düşmanı olan 'Demokratik Kürdistan Partisi' yöneticileri olarak bizleri iddianameye aldılar. Baktılar ki rezil olacaklar vazgeçtiler. Daha sonra bizi TDKP (Türkiye Devrimci Komünist Partisi) Merkez yönetim Kurulu yöneticiliğine sokmak için çok uğraştılar. Nedeni ise Bizim çok zengin bir arşivimiz bulunmaktaydı. Bine yakın kitaba sahip bir kütüphanemiz vardı. Yasaya göre sendikalar her yıl aidatlarının belli bir kısmını kültürel şeylere faaliyetlere harcamak zorundadırlar. Şişli Postanesinden tüm sendikalara ve gazetelere postalanmış bir Tüzük ve Program. Kalın bir kitap gibi. Hatta o dönemde Cumhuriyet ve Sosyalist düşmanı olan kuruluş ve gazetelere de gönderilmiş ve yazdılar da.(…) Biz aldığımız bu kitaba şöyle bir göz attık ve zarfına koyup arşivimize attık. Bizim kütüphane ve arşivimizde Dini, felsefi, siyasi kitaplardan tutun Ecevit, Erbakan, Türkeş gibi kitaplar da vardı. Kavgam denen kitap da vardı. Nedense bu TDKP bunların kolayına geldi ve bize o örgüttensiniz dediler. Biz de onlara bu iddia baştanbaşa yalan ve dolandır dedik. Bu örgütün lider ve yöneticileri şu anda sanırız içerdeler, peki onlardan hiç birisi bizim yöneticilerimiz falan sendikacı ve şu an içerdeler dediler mi! Bunun üzerine Bizim davada bizleri beraate götürecek iki savcıyı ve iki hakimi bu görevden aldılar. Yani iki heyeti değiştirdiler (…) Sadece en son duruşmamızdaki Kıdemli Yargıç Turgut Sarıca çok onurlu bir yargıç çıktı ve karar aşamasında

bizler hakkında 14 sayfalık karşı tezle görüş belirtti. Bu yargıç bu dosyada ne var, bir şey yok diye de bağırıp çağırdı. Baskılara karşı çıktı. Duyduğumuza göre onu da o gece cezalandırıp sürmüşler. (…) Böylece 14 sayfalık karşı teze karşı, on sayfaya yakın bir ceza kararı. Bize verilen ceza da delil olarak kitaplar ve bu kitaplardan yola çıkarak üyelerimizi eğitmişiz. Bunların yanında Uluslararası Devrimci liderlerin kitaplarına dayandırarak ceza verdiler. Sendikal faaliyet yok sayılmış gibi. Sonuçta da Sendikamızı 'Arnavutluk Emek Partisi'nin Türkiye temsilcisi' yapmışlar. Böylece karmakarışık ve uzaktan yakından ilgi ve ilişiğimizin olmadığı zırvalar ve suçlamalarla bizler cezalandırıldık. Özet olarak bizleri: DKP'ye soktular olmadı, TDKP'ye soktular olmadı, Arnavutluk Emek Partisi'nin Türkiye temsilcisi dediler, yine olmadı. Daha önce TKP'ye soktular ki taban tabana görüşlerimiz zıt, yine olmadı. DGM direnişlerini, Profilo Direnişini, İzmir'deki Tariş Direnişlerini bizlere yüklediler. Gerçi bu direnişleri yapmak elbette bir onurdur, ama bizimle ilgisi olmayan eylemler. Elbet de destekleyebiliriz.

"Bizim cezalandırılmamızın esas nedenleri: a) 1 Mayısın İşçi Sınıfının Birlik ve Dayanışma günü olarak kabul edilmesi ve tatil olarak ilan edilmesi. b) Hukukun temel ilkelerine aykırı DGM'lerin ortadan kaldırılması. c) 24 Ocak Yani Özelleştirmeyi, vatanımızın tamamen dışarıya açık Pazar olmasını ve dışa bağlı ekonomiye karşı oluşumuz. d) 141 ve 142. ceza yasasının ortadan kaldırılması. Yani düşünce, konuşma ve her kesime örgütlenme hakkı. e) En önemlisi de biz üçüncü dünya ülkesiyiz, bizim süper güçlerle ilişkimiz yani onlara bağımlı olmayalım teziydi. Yani emperyalizme karşı olmak. f) Mustafa Kemal Atatürk: 'Mazlum Milletlerin Devrimci lideridir' demiştik. g) Sendikacılıkta ise 'Sarı ve Modern Revizyonist sendikacılığa karşı sınıf ve kitle sendikacılığını ve özellikle de İş güvenliğini ve İşçilerin Sendikalarının her kademesinde söz ve karar sahibi olmalarını savunmuştuk' h) 'Toprak reformunu savunmuştuk', 'feodalizmin yıkılmasını' savunmuştuk. Bizler 'Milli Demokratik Devrimi' savunmuştuk. Bu talep ve mücadeleden dolayı bizler yargılanıp Örgüt olarak kabul ettiler ve Kitap ve belgeleri suç unsuru olarak alıp götürüp gasp etmelerine rağmen 142'den değil de 141'den bizi cezalandırdılar. (…)

"Bunlara rağmen BİZLER ÜLKEMİZİ Avrupa'nın hiçbir mahkemesine götürmedik. Çünkü savunduklarımız MİLLİ çizgiye ters düşmek istemedik!"